

רב הנסתר רבי יצחק
אשכנזי וקרובו רבי
רבי חיים שניידמן

שתיקה יובל שנים עכשיו הגיע הזמן לגלות את הסוד

שתיקה ארוכת שנים, מחלוקות עם רבנים בירושלים וסיפורי מופת מעולמות אחרים: אחרי המישים שנות שתיקה הגה"צ רבי חיים פינטו, רב הערים אשדוד וקריית מלאכי, מגלה לראשונה בפּה מלא כי במו ידיו העביר את קברו של המקובל הקדוש רבי חיים ויטאל זי"ע, גדול המקובלים, תלמידו המובהק ומעתיק שמועתו של האר"י הקדוש, מדמשק לארץ ישראל | המשימה המסוכנת, התגובות הנזעמות מהעדה החרדית, הוראת השתיקה ממרן הרב עובדיה יוסף, והסיבה שבגללה הוא שובר שתיקה רק עכשיו

ישראל הרשקוביץ

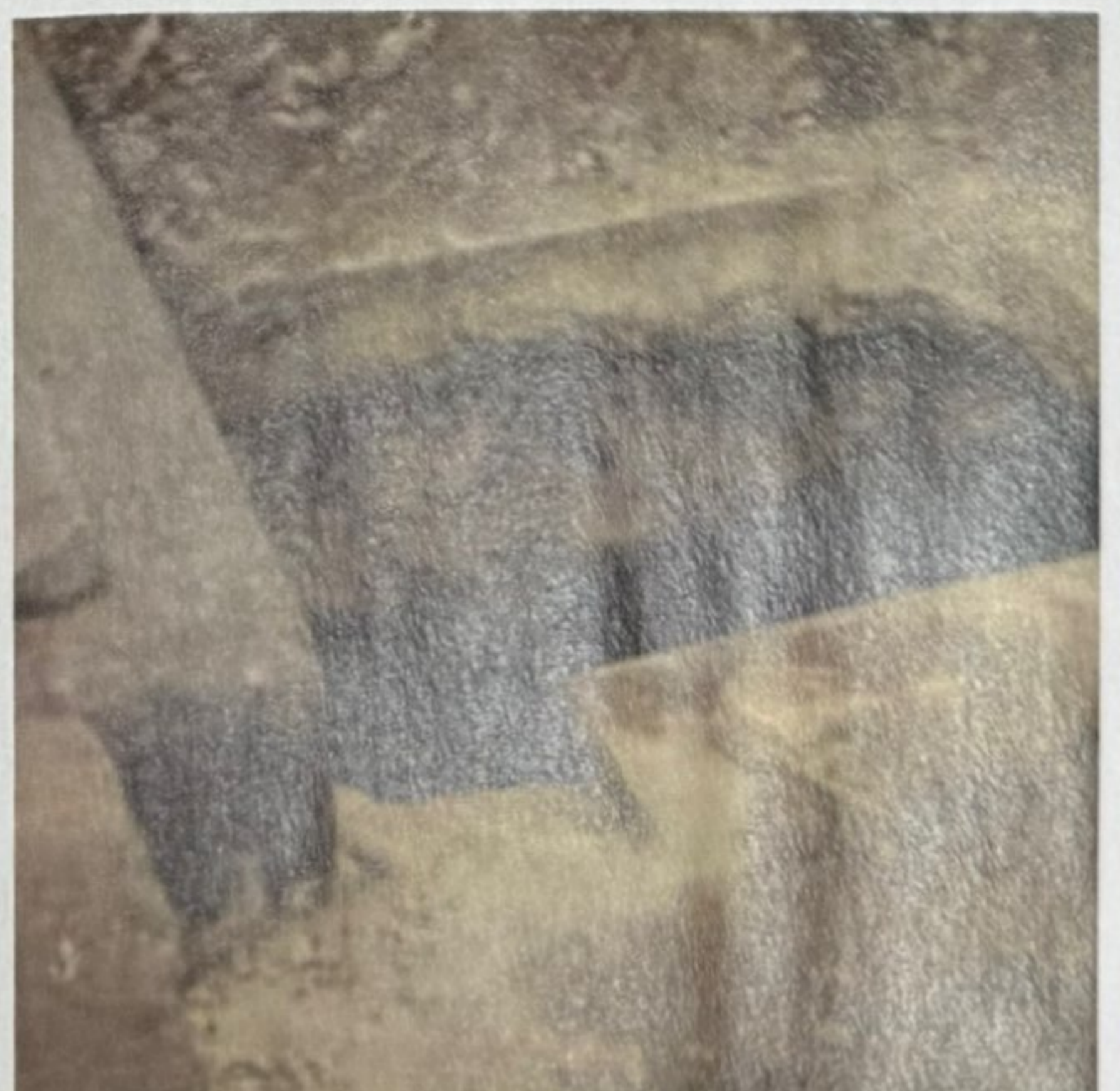
צילום: ארכיון מוטי כהן, אהלי-צדיקים

◀ מצבה ותו לא? מצבת קברו של מהרח"ו בבית העלמין שבדמשק

▼ מי עומד מאחורי החפירה? החפירה שהתגלתה בימים האחרונים לצד מצבת מהרח"ו בדמשק

בשבילי בית העלמין העתיק בדמשק

מוקף מצבות עתיקות ושקטות, צעד בחור צעיר בן שמונה עשרה, ליבו מלא יראת קודש ונחישות. ידיו רועדות. משימה סודית ומפחידה לפניו.

זהו תלמיד הישיבה ר' חיים פינטו, תלמיד ישיבת סונדרלאנד שבאנגליה, שלקח על עצמו משימה גורלית: להעביר את קברו של אחד מענקי הדורות, שבזכותו זוכים כל לומדי הקבלה בעולם, לדורי דורות, לספוג את האור הגדול. הסיבה מאחורי המשימה: סכנת חילול וחורבן שמאיימת על קברי הצדיקים.

הודות לדרכונו המרוקאי, שפתח לו את שערי סוריה, הגיע התלמיד הצעיר למתחם הקבר, מלווה במבטם הדרוך של רבני דמשק. הרב הראשי הרב ניסים יצחק הכהן אנדובו זצ"ל, ממתין בחוץ עקב היותו כהן, בעוד הרב פינטו נכנס בדחילו ורחימו אל הקודש.

לפניו ניצבת המצבה העתיקה, חרוטה במילות שבח ל"מזבח הטהור מהרח"ו". ידיו, שרק ימים קודם לכן אחזו בגמרא בישיבה בסונדרלאנד, עומדות כעת בפני משימה מעוררת בעתה.

מסביבו שוררת דממת קודש. האיום על בית העלמין מרחף כעננה כבדה, והוא יודע: זוהי שעה גורלית. מעשהו אינו שגרת. לתחושתו עליו לפעול במהירות ובחשאי כדי להעלות את עצמותיו של פלא הדורות למנוחה בארץ הקודש.

כך, במעשה שיישאר חתום בשתיקתו במשך עשרות שנים, החל הרב פינטו את מסעו.

מה היה שם בשעות הגורליות הללו בדמשק? האומנם יש ממש בשמועות המסעירות שריחפו במשך שנים, שמועות שלרוב הוכחשו וערפל סמיך אפף אותן? מדוע נמנע הרב במשך שנים רבות כל כך מלספר מה באמת אירע שם, אם בכלל אירע? מאיזו סיבה לא פצה את פיו מעולם לספר מי קבור במתחם קברי הצדיקים בקריית מלאכי שהרב פינטו, רב העיר, הוא היחיד המחזיק במפתחותיו? ומדוע רק עכשיו בוחר הרב לשבור שתיקה לראשונה לאחר חמישים שנה? מעט מכל התהיות הללו נבין בשעות השיחה הנדירה ביותר שלה זכינו במעונו של הרב, שמעשיו החידתיים ופעילותו הסודית באותו יום גורלי בדמשק אופפים את דמותו כעננה מסתורית.

כעת נפנה אל השיחה במעונו של הרב שליט"א, שבה הוא פורס את גרסתו, מסיר את הלוט לראשונה, ועושה זאת בעודו מגלה טפח ומכסה טפחיים. גם מהמעט שהוא מספר מתקבלת תמונה מרתקת. תמונה משדדת מערכות.

שתיקה נשברת

הוד קדומים אופף את החדר שבו אנו

מי טמון שם? אהל הצדיקים
 שהקים הרב פינטו בבית העלמין
 בקרית מלאכי

מה היה שם בדמשק? האומנם יש ממש בשמועות המסעירות שריחפו במשך שנים, שמועות שלרוב הוכחשו וערפל סמיך אפף אותן?

מלאה שתיקות מסתוריות, אומר לנו מזכירו ויד ימינו, הרב אברהם בוגנים, במילה אחת מלאת השתאות: "זכיתם". זו לא רק השיחה הנדירה כשלעצמה, אלא התוכן: לראשונה, לאחר יותר מארבעה עשורים, מסכים הרב להסיר מעט מהלוט מעל מעשיו בצעירותו, כשהיה בן שמונה עשרה בלבד, תלמיד בישיבת סונדרלנד שבאנגליה, שם למד תורה מפי רבו, הגאון רבי חיים שמואל לופיאן זצ"ל, בנו של הצדיק רבי אל'ה לופיאן זצ"ל. הרב יתאר לנו כיצד יצא למרוקו ומשם לסוריה, יספר לנו כיצד בדחילו ורחימו נטל את עצמות הצדיקים ממקום משכבם כדי למנוע את חילולם. מאז הקפיד על דממה, והוא מציין בפנינו את הסיבות לשתיקתו. אך כעת, לראשונה, הוא ניאות לסדוק מעט את חומת השתיקה שבה התבצר.

שומר הקברים

תוארו של הרב פינטו כרבן הראשי של שתי ערים - אשדוד וקריית מלאכי - הוא יוצא דופן. דומה שאין עוד רב שמכהן בו זמנית כרב ראשי קבוע לשתי ערים באופן ממושך. בניגוד לאבותיו, שהתפרסמו כצדיקים אך לא נשאו בתפקיד רבני רשמי, הרב נושא את עטרת הרבנות הכפולה. בקריית מלאכי הוא אינו עושה זאת לפרנסתו: הוא מממן מכיסו הוצאות רכב וטלפון ואינו נוטל שכר עבור תפקידו.

נמצאים כעת חדרו של הגה"צ רבי חיים פינטו, הרב הספרדי של אשדוד וקריית מלאכי. השקט השורר בחדר כמעט מוחשי. רגעי השתיקה המפרידים בין מילה למילה מודגשים. אם יש תכונה המאפיינת יותר מכל את הרב, שריד לדור דעה, בנו של הצדיק רבי משה אהרן פינטו זי"ע וחתנו של האדמו"ר הקדוש רבי מאיר אבוחצירא זי"ע, בנו של הרה"ק ה'באבא סאלי' זי"ע שנפטר על פניו בחייו, היא אחיזתו העיקשת בפלך השתיקה. על שאלות רבות הוא אינו משיב כלל, או מגיב במילים ספורות ומדודות. "במרוקו", ישתף בהמשך השיחה, "ראיתי יהודים פשוטים צועדים במלאח, ידם מונחת על פיהם. כילד שאלתי את אבי זצ"ל לפשר המנהג. הוא הסביר בפשטות: לפה יש מחסומים טבעיים: החך, השיניים, השפתיים. אך אצלנו לא הסתפקו בהם. כשיצאו לרשות הרבים, הוסיפו את היד לפה, לחיזוק".

חינוך זה, שנספג בנפשו בילדות, הפך לחלק מאישיותו. הרב בורר את מילותיו בקפידה, כפי ששוקלים זהב בפלס: מילה בסלע, שתיקה בתרי. זו הסיבה לכך שבמשך שנים, כשסערות התרוממו סביבו ושמועות על מעשיו התפשטו לאורך כחמישים שנה, הוא בחר לשתוק ולחייך את חיוכו צופן הסוד. "כבוד השם", נהג לומר, "הסתר דבר".

הפעם, באופן נדיר, הרב חורג ממנהגו. לאחר שיחה של שעתיים כמעט, שרובה

הועברו בה עצמות הקדושים. המזוודה שבה נשא הרב את העצמות, טרם שריפתה

תמיכה מאוחרת מראב"ד העדה החרדית. מרן הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך מתפלל באוהל בקריית מלאכי

הרב אמר לי: אל תדבר. מרן הגר"ע יוסף זי"ע עם יבלחט"א הגר"ח פינטו שליט"א

"קברו של הצדיק כבר אינו בדמשק. גם הוא, כמו צדיקים אחרים, זכה ועצמותיו הועלו לארץ הקודש"

הקברים הועברו מדמשק. הרב פינטו ליד בית העלמין במוגאג'ורה, מרוקו, לשם הועברו עצמות הקדושים טרם הועלו לישראל

קבורה עראית. הקברים בבית העלמין במרוקו

ועומד לפניו כעבד לפני אדונו. המפתח למנועול השער של אוהל הצדיקים שמור בידיו של הרב. פרט למקובלים מעטים ונוודעים, אין להמון העם גישה לאוהל. ברוב ימות השנה המבנה נעול ורק בימי הילולה ובזמנים מסוגלים, כמו ערבי ראש חודש, הוא נפתח לציבור, בהנחיות קפדניות לשמירת קדושת המקום. הרב מבקש, בין השאר, שלא להכניס לאוהל מכשירי טלפון שאינם כשרים שכן חכמים אסרו אותם. "איני מבין בטלפונים", הוא אומר, מצביע על מכשירו הכשר והפשוט המונח במגירת שולחנו, "אך אם צדיקים הורו להימנע מטלפון שאינו כשר, ודאי שאסור שייכנס לאוהל הצדיקים, בדיוק כפי שנקפיד שכל הנכנס יעשה זאת בקדושה וביראה".

אנו מעיזים לשאול: האם באוהל בקריית מלאכי טמון גם המקובל הקדוש רבי חיים ויטאל זי"ע, גדול תלמידיו ומעתיק שמועתו של האר"י הקדוש זי"ע, שיצק מים על ידיו ודלה מתורת רבו, וצדיקים כינו אותו 'מזבח הטהור מהרח"ו' מתוך חששם להזכיר את שמו? הרב שותק. רק לאחר דקות ארוכות של שתיקה הוא משיב: "קברו של הצדיק כבר אינו בדמשק. גם הוא, כמו צדיקים אחרים, זכה ועצמותיו הועלו לארץ הקודש".

שמועות ושתיקה

הנוכחים בחדר מתרגשים. צריך להבין את

לפני כחמש עשרה שנה, עם כניסתו של ראש עיריית אשדוד, ד"ר יחיאל לסרי, לתפקיד, היה הצעד הראשון של ראש העירייה הטרי למנות את הרב פינטו לתפקיד רבה הספרדי של העיר, לצד הרב האשכנזי הגאון רבי יוסף שיינין שליט"א. "לאשדוד מגיע רב כפי שיש לקריית מלאכי", נימק לסרי, צאצא לרבי יעקב אבוחצירא זצ"ל, בעל ה'אביר יעקב'. אך כמעשהו בקריית מלאכי, כך גם באשדוד: המשכורת אינה מגיעה אל חשבוננו בבנק, אלא מועברת לעמותה ומשם מנותבת לצורכי צדקה.

יתרה מזו: בבית הכנסת ממוקם כיסאו של הרב בירכתיים, במערב. כיסאו המהודר שבקדמת בית הכנסת עומד ריק, מיותר. "מי אני שאשב במזרח", הוא שואל בצניעות, "אם מתפללים כאן יהודים שנראים אולי כ'עמך', אך יראת השמיים שלהם עולה על שלי?". "ביקשתי לכהן כרבה של קריית מלאכי מסיבה אחת", חושף הרב בשיחה עם 'משפחה'. "ידעתי שרק כך אוכל לשמור על קברות הצדיקים הטמונים ב'אוהל הצדיקים' שהקמתי בבית העלמין בעיר ועל אלו שנקברו לצידם, צדיקים רבים שעצמותיהם הועברו ממרוקו לארץ. ידעתי שרק בתפקיד רב העיר אוכל להגן על מקום מנוחתם ולמנוע פרוסום שעלול להזיק".

הרב מגדיר את תפקידו כשומר קדושתם של הצדיקים שמגינים על העיר וגם על הארץ ויושביה. ראש העיר אלי זוהר מסייע לו בכל הנוגע לאוהל הצדיקים,

ארגז הכתבים שנעלם

הרב פינטו חושף את סיפור היעלמותו של ארגז כתבים מתקופת 'אור החיים' הקדוש ז"ע

אנו שואלים את הרב כיצד לא חשש לגשת אל הקודש ולגעת בעצמות הצדיקים, והוא משיב בסיפור מופלא המלמד על התחושות שליוו אותו בתקופה שבה עסק בקודשים.

"נולדנו במוגאדור-אסווייה, בחדר שבו שהה רבנו 'אור החיים' הקדוש במשך שנתיים", מספר הרב. "בחדר זה יצאתי לאוויר העולם ושם התגוררנו בילדותנו. בצד החדר עמדה ארונית עתיקה, מלאה בדפים ישנים. כילדים, כשחיפשנו במה לשחק, שיחקנו בניירות אלה, אני ואחי. יצרנו מהם מעין עפיפונים", הוא מדגים בקיפולי נייר, "והשלכנו אותם זה על זה.

"בקומה שמעלינו התגורר אבא זצ"ל. באחד הימים הוא נחשף למשחקנו ונתקף זעזוע. הוא תפס את הניירות, נישק אותם והכניסם לתיבה. אבא הורה לנו: בכל בוקר, מייד לאחר נטילת הידיים, אל תצאו מן החדר לפני שתנשקו שני דברים: את המזוזה ואת התיבה.

"גדלתי מודע לחשיבותה של התיבה. כשגדלתי הבנתי כי היא מכילה כתבי יד של קדושי עליון, אם כי לא ידעתי את תוכנם וכותבם.

"בבחרותי הגעתי מהשיבה לחג הפסח. היה זה לאחר שהוריי עברו ממוגאדור לקזבלנקה, בדרכם להמשיך לארץ. והנה אני נכנס לחדר ושם לב להיעדרה של התיבה. שאלתי את אימי: 'היכן הארגז היקר?' והיא השיבה: 'הוא נשאר במוגאדור'. לא הבנתי איך אוצר שכזה נשאר מאחור. החלטתי שאני חוזר למוגאדור כדי להביא את התיבה. זה היה בחול המועד פסח. יצאתי לדרך שנמשכה שמונה שעות מתישות באוטובוס. הגעתי לבית במוגאדור, חיפשתי את התיבה - והיא איננה. פניתי לבן דודתי חיים איזנקוט ושאלתיו היכן הארגז היקר שהיה מונח בחדר. להפתעתי ענה לי: 'הארגז? זרקתי אותו. מה היו בו? ניירות'.

"שמעתי את הדברים והתחלחלתי. הארגז היקר, שאבא הורה לנו לנשק אותו בכל בוקר - הושלך לפח! איך אודיע לאבא? כך נסעתי לילה שלם, שמונה שעות, טרוד במחשבות כיצד אבשר לאבא כי הארגז היקר, שהכיל כתבי יד של גדולי הדורות - הושלך לפח ואיננו. 'הגעתי לקזבלנקה. אבא ראה שאני מוטרד ושאל מה אירע. אמרתי לו שאני לא רוצה להכאיב לו. בתחילה נבהל, חשש שמא קרה משהו לאחותו, אבל כשסיפרתי לו שהארגז נעלם, הוא ענה באדישות: 'כן, כן'. 'לא הבנתי את תשובתו. פניתי לאמא ע"ה ולהפתעתי גם היא הפגינה אדישות. 'אביך מבין יותר טוב ממך. עם הזמן יסביר לך', ענתה.

"לא הצלחתי לעכל את הבשורה. למחרת התעוררתי מאוחר, הן מטלטולי הדרך אך בעיקר מהצעור ומאי האכפתיות של אבי, ולכן לא הגעתי לתפילה בבית הכנסת. אבא שב מהתפילה ושאל היכן הייתי. השבתי לו, בלי להסתיר את רוגזי: 'התיבה היקרה איננה, ולאבא לא אכפת!'

"היוגע, יא איבני', אמר לי אבא. 'לאחר שתנוח גש לרבי אברהם עטר שנוטר במוגאדור, הוא קרא את כל אותם כתבים. אלו כתבים מתקופתו של 'אור החיים' הקדוש, מתקופתו של רבי שלמה פינטו, רבי חיים פינטו הגדול ובנו רבי הדאן יהודה, כולם זכרם לברכה. אך כל אותם גדולי עולם החליטו שלא ראוי להדפיסם. לך אליו, הוא יאמר לך מה עלה בגורלם'.

"עכשיו כבר לא יכולתי להתאפק. מייד לאחר הפסח, ביום חג המימונה, יצאתי שוב לעשות את הדרך הארוכה, אם כי הפעם עשיתי אותה במכונית, כך שהדרך נמשכה שבע שעות. בהגיעי, ניגשתי מייד אל רבי אברהם עטר וביקשתי לשמוע דברים כהווייתם.

"לאחר ששמע שנשלחתי בידי אבא, ענה לי רבי אברהם:

"היו שם בתיבה מכתבים ואיגרות יקרים מפז, מתקופתו של 'אור החיים' וצדיקים אחרים מהדורות שלאחר מכן. אך מאותם מכתבים עלו 'דברי ריבות בשעריך'; הם נגעו במחלוקות שהתרחשו במשך השנים. ואנו, בעינינו, איננו יכולים להבין את גודל מעלתם, כך שמכתבים אלו עשויים להתפרש בצורה שונה. ואם כן, מדוע עלינו לשומרם?' "זהו היחס שאותו קיבלתי מבית הוריי, כיצד יש לגשת אל הקודש. לכתביהם של אותם צדיקים", מסיים הרב את הסיפור שיש בו מסר נוקב: "ואם הדברים אמורים כלפי מכתבים, על אחת כמה וכמה שידעתי גם ידעתי כיצד יש לגשת, באימה וביראה, אל הקודש עצמו - כשקרבת לעצמותיהם של אותם צדיקים."

אבא אמר: טוב שהכתבים נעלמו. אביו של הרב, הצדיק רבי משה אהרן פינטו זצוק"ל

הפגיעה במקום מנוחתו של ה'מזבח הטהור' עוררה זעזוע בעולם היהודי וגררה גינויים רבים. אך לא בקריית מלאכי

"המודעה הוכנסה לא על דעתי". מודעת ההכחשה שפורסמה ב'המודיע' בהנחיית העדה החרדית

הבהרה

מהרב חיים פינטו שליט"א

רב דקריית מלאכי

בע"ה, יום שישי לסדר תולדות שנת התש"ן

לאחינו בני ישראל ככל אתר ואתר

לפי בקשתם של הרבנים הגאונים חברי התאחדות הרבנים בארצות הברית וקנדה, הופעתי בבית בא כחם, הרחיג שלמה אליעזר מרגליות שליט"א בירושלים בקשר לבעיה של פיטוי עצמות והבאתם לארץ הקודש בקריית מלאכי.

רצוני להעביר את הדברים למעלת כבי הרבנים הנ"ל ולמעלת כבוד הרבנים הגאונים חברי הבר"ץ של העדה החרדית ובראשם מורנו ורבנו הרחיג אביד שליט"א שמקדישים מושב מיוחד על הנושא הכאופהנ"ל.

א. סהרי במרומים שלא פיטויו עצמות הצריק הקדוש המקובל האלקי המרחיץ וצוק"ל חז"ע"א על ידי ועל ידי אחרים, הכול שמועות מרושעות וחרדות, ואותו יוד שתגע בקבר זה הקדוש תגדע.

ב. אמת שהעברתי ארבע קברים המיוחסים למשפחתי מארצות המערב מאחר וראיתי סכנת הכחדה והקברים היו קרובים לאבדה, אך יתחרט אני שלא התייעצתי עם מרנן הבר"ץ שליט"א ומקבל אני על עצמי שלא אעסוק בפטוי עצמות כלי להביא את הדברים לידיעתם ולקבל הסכמתם, אני רואה לנכון לבקש מכבוד מעלת בית דין לנוף בי.

ג. אני מזהיר בזה לכל אחינו בני ישראל ובפרט בני עדתנו מארצות המזרח לא לעשות מעשה דומה של פיטוי עצמות ממקום למקום וכל שכן לארצנו הקדושה, וכאמור אני מקבל עלי שלא אעסוק בעניינם אלו בלי לקבל הסכמתם והוראתם. כי הבאתם לארץ הקודש זמניוים יש בזה חרדת הדין על הנפטרים ובר"ץ קשורים הרכה הלכות מתי מותר ומתי אסור, ואפילו מקום שנוטר צריכים מומחיות רבה ובמקום שיש סכנה להכחדת קבר כמו במקרה דידן מחויבים לפנות לבית דין של העדה החרדית ולקבל מהם התר ואליהם תשמעו ולכל הוראותיהם בנדון.

בברכת התורה;

ע"ה חז"ע פינטו

כדאי הוא רבי שמעון להיות סמוך אליו

פרשת אמור

סופ"ש ל"ג בעומר לגוף ולנשמה

קרוב ונגיש
לאתרא קדישא
מירון וקברי
צדיקים

החזן העולמי אהרון גרליץ

מקהלת ידידים

המרצה הנודע הרב מאיר שוורץ

לילדי החלאקה*

הטבה
מיוחדת >>

112 חדרים + חדרי משפחה + אולמות אירועים + בריכה
אוכל משובח + סאונה + חדר כושר + נוף לכינרת

סופ"ש פרשת אמור | י"ז-י"ט אייר (15-17.05)

04-950-9000

רח' זיידל 9, טבריה | kinorothotel.co.il | res@kinorothotel.co.il

מנהלת המלון רשאית להפסיק את המבצע בכל עת. ט.ל.ח.

הרקע לגודל הרגע. כבר שנים מסופר ברחבי העולם היהודי כי רבי חיים פינטו העלה בבחרותו את קברו של הרה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע מבית העלמין העתיק בדמשק והעבירו לקריית מלאכי. אך סיפור זה מעולם לא זכה לאישור רשמי מפי הרב. למעט רמזים דקים שפיזר לאורך השנים בהזדמנויות שונות, הוא נמנע מלאשר או להכחיש את השמועות שנקשרו סביבו. בעבר אף יצאו הכחשות בשמו, אך הרב ממחר להבהיר כי הם לא פורסמו על דעתו.

הפעם התייחסותו של הרב שונה. הסיבה: בשבוע האחרון הגיעו דיווחים מסוריה על חפירה שנעשתה לצד קברו של מהרח"ו. אלה שהגיעו לאוהל שבו ניצבת המצבה עד היום, נחשפו לחפירה שבוצעה סמוך לקבר. הכותרות הראשוניות דיווחו על חילול קברו של הצדיק בידי ערבים, אולם על פי שמועות מסתוריות יהודים עומדים מאחורי הפעולה וכי כעת הועברו עצמות הצדיק לארץ הקודש.

הפגיעה במקום מנוחתו של ה'מזבח הטהור' עוררה זעזוע בעולם היהודי וגררה גינויים רבים. אך לא בקריית מלאכי. כשסיפרו לרב על החפירה, הוא הגיב בשלווה מפתיעה. גם כעת הוא ממעט בדברים, אך מוחה על הפגיעה במקום ששימש כמנוחת הצדיק.

מקורביו מספרים כי הרב התייחס לקבר המהרח"ו בדמשק עוד לפני שנודע על החפירה. אחד ממקורביו מתאר: "במוצאי שביעי של פסח, בסעודת המימונה, כשנוהגים יוצאי מרוקו לאכול עלי חסה טבולים בדבש ובחמאה, החל הרב לדבר לפתע על מקום מנוחתו המקורי של הצדיק בדמשק, וחזר ואמר: 'אין שם כלום'. עם זאת, הוא הדגיש, והדברים מתועדים מאותו מעמד, כי 'גם רגבי העפר שעליהם נחו עצמותיו של הצדיק יש בהם קדושה'."

כך הוא אומר לנו גם כעת: "קברו של הצדיק לא חולל, משום שאין שם דבר מתחת למצבה. אומנם הוציאו משם עפר וגם בו יש קדושה, שכן שימש מצע לעצמות הצדיק. שלושה טפחים נעקרו מתחת למקום מנוחתו, בהנחיית רבה של דמשק באותם ימים, אך גם החול שנותר עשוי להכיל מעט מגופו של הצדיק ויש לנהוג בו בקדושה'."

ניכר כי כשהרב מדבר על מהרח"ו תוקף אותו רטט של התרגשות. מעבר להיותו דבוק בתורתו של מהרח"ו יש גם קשר משפחתי: בנו של מהרח"ו, הצדיק רבי שמואל ויטאל זי"ע, נשא את בתו של ראש שושלת פינטו, הרב הקדוש רבי יאשיהו פינטו זצ"ל, בעל ה'עין יעקב' על הרי"ף (מכונה: ה'רי"ף דעין יעקב'). קשר משפחתי זה הוא כנראה אחת הסיבות שדחפו אותו בצעירותו לעשות מה שאחרים לא העזו: להתקרב אל הקודש ולהעביר את עצמות הצדיק למקום בטוח.

מצבה חקוקה בזיכרון

זה בלתי נתפס. בן שמונה עשרה היה הרב בזמן הגורלי ביותר בחייו, בעת שהעז, כדבריו, להעביר את קברו של רבי חיים ויטאל. איך הכל התחיל?

"למדתי אז בישיבה באנגליה", חולק עימנו הרב את סודו. "כתלמיד, יצאתי להשתטח על קברו של הצדיק רבי שלום רפאל בוזגלו זצ"ל, בעל ה'מקדש מלך', הטמון בבית העלמין 'עץ חיים' בלונדון. לדאבון הלב, לאחר שנים ספורות נחרש בית העלמין עד היסוד במסגרת עבודות לבניית אוניברסיטה, אולם את קברו של ה'מקדש מלך' הצלחנו להציל במאמצים מרובים.

"משם, מאנגליה, החלטתי לצאת לסוריה".

מדוע לסוריה?

"ביקשתי להשתטח על קברות זקניי, הקדוש רבי חיים ויטאל זי"ע ורבי יאשיהו פינטו זי"ע, הטמונים בדמשק", מסביר הרב. "כשהגעתי לדמשק יצאתי למקום עם הרב הראשי לעיר, רבי ניסים יצחק הכהן אנדובו זצ"ל, ועימו סגנו, רבי יצחק מנפח זצ"ל. הם דאגו לנו למזון כשר במשך שהותנו בדמשק.

"בית העלמין העתיק", מוסיף הרב, "שכן אז במרחק של כשלוש מאות מטרים מבית העלמין הנוכחי. סמוך לחומה עמדה מצבת קבורתו של מהרח"ו, שונה לגמרי מהמצבה הנמצאת שם כיום. במרחק של כעשרים מטרים עמדה מצבת קבורתו של זקני רבי יאשיהו פינטו זצ"ל. כשהגענו,

"צריך שגדולי ישראל יכריעו"

שיחה עם יו"ר 'אתרא קדישא' הגאון רבי דוד שמידל

כדי להשלים את התמונה שומה עלינו להבהיר כי עדיין הדברים נתונים לביורור: בשיחה פרטית שקיימנו השבוע עם יו"ר 'אתרא קדישא' הגאון רבי דוד שמידל, הוא מציג גרסה משלו לאירוע המסעיר של העברת עצמותיו של רבי חיים ויטאל ז"ע מדמשק. "כבר בזמנו התעוררה סערה סביב השמועות על הפעולות של הרב פינטו. רבי שלמה אליעזר מרגליות זצ"ל, בנו של המקובל הנודע הריא"ז מרגליות זצוק"ל, הביא את רבי חיים פינטו לבית הדין של העדה החרדית, שם הצהיר כי קברו של מהרח"ו לא היה מאלו שהעביר לארץ ומדובר בקבריהם של צדיקים אחרים" (את הסברו המלא של הגר"ח פינטו שליט"א לדיון בעדה החרדית תמצאו בגוף הכתבה). הרב שמידל, הידוע כמומחה ותיק ולוחם למען קברי הקדמונים: "הדיון בבית הדין של העדה היה בשנה שבה התעורר הרעש סביב הפרשה, או זמן קצר לאחר מכן. על סמך אותו דיון, במשך כל השנים ידענו כי קברו של מהרח"ו נשאר במקומו בדמשק. גם הרב ישראל מאיר גבאי, יו"ר 'אוהלי צדיקים', ביקר במקום לפני כמה שנים וראה את המצבה בשלמותה" (כאמור, גם הרב פינטו אומר כי לא נגע במצבה). בשיחה עימו מתייחס הגר"ד שמידל גם לחפירה שנערכה לאחרונה במקום שבו עמד קבר מהרח"ו בדמשק, כפי שמראות תמונות שהופצו. "החפירה הזו נעשתה בצורה פראית", קובע הרב שמידל. "המקום לא היה חפור קודם ועכשיו הוא חפור, אולם לא ידוע אם הוצאו עצמות או מה נמצא".

לדבריו, יד יהודים הייתה בחפירה האחרונה, אולם היא מעוררת ספקות בגלל היעדר שקיפות והסכמה רבנית. "יש מי שיודעים מי שלח את החופרים ואת זהותו של מי שמימן את המבצע", הוא אומר. "הפועלים היו שכירים שזהותם לא ברורה, אבל יודעים מי שלח אותם. אנשים אמינים אמרו שיודעים מי עומד מאחורי זה, אבל אין פרסום על התוצאות של הפעולה. "צריך שגדולי ישראל יכריעו", קובע הרב שמידל.

אריה ארליך

סבור שהקבר עדיין בדמשק. יו"ר 'אוהלי צדיקים', הרב ישראל מאיר גבאי ליד מצבת מהרח"ו

רואים ישועות. הגר"ח פינטו בתפילה ליד הקבר בקריית מלאכי

"קברו של הצדיק לא חולל, משום שאין שם דבר מתחת למצבה. אומנם הוציאו משם עפר וגם בו יש קדושה"

"בשנת תשכ"ד (1964) בערך", מספר הרב, "נשקפה סכנה לבית העלמין העתיק בדמשק, שכן הממשלה ביקשה להרחיב את הכבישים הסמוכים. הוחלט שכדי להציל את קברי גדולי העולם הטמונים שם מאות שנים, צריך להעבירם למקום אחר. ואכן, החלו להעביר את הקברים לבית עלמין חדש, במרחק של כשלוש מאות מטרים. חלק גדול מהקברים ניצלו והועברו, אך אחרים, למרבה הצער, נשאו במקומם ונחרשו. עד היום נראות ערמות של מצבות רבות מונחות כהר שלם, בלי שיודעים מה עלה בגורל הנפטרים שנחו שם מאות שנים, עד שנעקרו ממקום מנוחתם".

לדברי הרב, מי שאישר את המבצע היה נשיא סוריה דאז, חאפז אל-אסד, ששלט במדינה ללא מצרים. הוא קיבל פניות ממנהיגי העולם היהודי שהפצירו בו לסגת מהתוכנית להריסת בית העלמין. בין השאר התערבו המיליארדר היהודי ארמונד ספרא ע"ה וכן המלך חסן ממוקו. על הרב פינטו, שהחזיק בדרכון מרוקאי ומשום כך יכול היה להיכנס לסוריה בחופשיות, הוטלה המשימה לבדוק את ההיתכנות להעברת הקברים מבית העלמין העתיק.

המתין הרב הראשי בחוץ ליד השומה, כיוון שהיה כהן".

הרב אינו מסתפק בתיאור מילולי, אלא מצייר בעט תרשים של מקום קבורת רבי חיים ויטאל ומי נקברו לצידו. "אני זוכר כאילו היה זה אתמול", הוא אומר, "כי על מצבת קבורתו נחקקו המילים הבאות":

הרב מקריא את נוסח המצבה: "האבן הזאת מצבה, קבורת חד מבני עליה, דנהירין ליה שבילי דשמיא כבן עזאי בשוקי דטבריא, אשר היה בתורה עמלו, בנגלה ובנסתר יומו ולילו, ידיו רב לו, צדיק באמונתו, עולם האירה מתורתו, אף כי אחרי מותו. ויהי האיש ההוא גדול, מני"ד הרב הגדול, מבצר עוז ומגדל, מר קשישא, כולל כל דבר שבקדושה, חסידא קדישא ופרישא, מורנו ורבנו, הודנו והדרנו, עטרת ראשנו, המקובל האלקי המפורסם כמוהר"ר חיים ויטאל זצוק"ל. עלה שמים יום שלשים לחדש ניסן ש' הש"פ לפ"ג. יהי רצון שזיע"א ועכי"א, נפש אדוני צרורה בצרור החיים".

תיאומים עם אסד

זו הייתה הפעם הראשונה שבה הגיע הרב חיים פינטו לדמשק, אך לא האחרונה.

ההדר של מירון ההדר של מיתרים

קרוב
ונגיש לאתרא
קדישא מירון
וקברי צדיקים

שבת ל"ג בעומר במלון מיתרים

החזן ר' מוישה צבי דויטש
עם בנו ילד הפלא אוריאל

משמח הלבבות הרב מאיר שוורץ

הטבה
מיוחדת >> **50%**
לילדי החלאקה*

בריכה מקורה מחוממת

קרוב לחוף הכינרת

ארוחות גורמה

חדרים מפוארים ומפנקים

משחקייה לילדים

סאונה רטובה/יבשה

שבת ל"ג בעומר | י"ד - י"ט אייר (15-17.5)

073-399-80-70

אהל יעקב 15 טבריה

MEYTARIMHOTEL.COM

INFO@MEYTARIMHOTEL.CO.IL

M
מיתרים
Meitarim Hotel

בתינת חבון
המיתרים

הנהלת המלון רשאית להפסיק את המבצע בכל עת | *התמונות להמחשה בלבד

לא כל הקברים הועברו לבית העלמין החדש. "עצמותיהם של צדיקים אחדים הועברו למרוקו ומאוחר יותר לארץ ישראל", אומר לנו הרב. "ממשלת מרוקו, בראשות המלך חסן, הייתה מלכות של חסד והתחשבה ברגשות של היהודים. היא אפשרה לקבל נפטרים מארצות זרות, צדיקים ידועי שם שקבריהם היו מפוזרים בארצות נכר. בהמשך הוחלט להעלותם לארץ. הצדיקים שהועברו מדמשק נטמנו בעיקר בבתי העלמין בדרום מרוקו, כמו במראקש ובאגדיר, ובמיוחד באגדיר-מוגאדור, בתיאום עם ממשלת מרוקו".

הרב עצמו אינו עושה עניין מכניסותיו לסוריה. "החזקתי בדרכון מרוקאי ולכן יכולתי להיכנס למדינה", הוא אומר. כשאנו שואלים אם זכה לאבטחה משטרתית, הוא מתייך. "נכנסתי ויצאתי", הוא משיב לבסוף.

הפעילות נמשכה שנים והתגברה לאחר שנודע כי הנשיא אל-אסד מתכנן להרוס את בית העלמין כליל כדי לסלול כביש ישיר מהעיר לשדה התעופה. "אסד החל להגשים את תוכניתו וטרקטורים עלו על קברים עתיקים שבהם נחו גדולי עולם במשך מאות שנים", מספר הרב. "אך גמולו ישולם לו: כמה שנים לאחר מכן אירעה תאונה סמוך לבית העלמין ובה נהרג בנו הבכור, באסל, שאותו ייעד וטיפח כיוורשו".

לאחר שהנשיא אסד העניק את אישורו המבצע התמסד ומספר הצדיקים שהועברו מדמשק הגיע לקרוב למאה.

יש הטוענים כי הרב היה קרוב להוציא לפועל מבצע להעברת עצמותיו של המרגל הישראלי אלי כהן הי"ד, לאחר שקיבל אישור מהנשיא אסד האב. לפי אותה שמועה המבצע כמעט יצא לדרך, עד שמישהו פטפט, הדברים הגיעו לאוזני הנשיא והוא חזר בו מאישורו. שאלנו את הרב על אמיתות השמועה והוא סירב להתייחס.

מזווה קדושה

בשנים הראשונות לפעילותו בהצלת קברי קדמונים נשאה הפעילות אופי חשאי, והיא נעשתה מתחת לאפם של השלטונות. לכן פעל רבי חיים פינטו בשיטה ייחודית: הוא אסף את עצמות הצדיקים שמקום מנוחתם היה בסכנה, ונשא אותן עימו במזווה. את העצמות הוביל למרוקו, שם נטמנו בבית העלמין במוגאדור, עיר שנחשבה יהודית ובה חיו כעשרים אלף יהודים, בהם תלמידי חכמים וצדיקים רבים. לימים הועברו העצמות לארץ ישראל. בהמשך, לאחר שהמבצע זכה לאישורו של הנשיא באשר אל-אסד, התנהלה המלאכה באופן מסודר יותר. מטוס פרטי הועמד לרשות המבצע. הרב מספר כי את המזווה שמילאה את ייעודה, שרף לאחר מכן.

סביב המזווה נקשרו סיפורי מופת. "באחת הפעמים", מספר הרב, "התכוונתי לעלות לאונייה ואז נתקלתי בבידוק בלתי צפוי. חששתי שתכולת המזווה תתגלה, דבר שעלול היה להוביל להחרמתה ח"ו ולשליחתי לכלא. "התחלתי להתפלל", משחזר הרב, "וביקשתי מהקב"ה שיסייע בזכות הצדיקים. והנה, רגע לפני הבידוק, החל שיכור שעמד לפני בתור להשתולל ולהתפרע. השוטרים התמקדו בו ואני פסעתי בעדינות לעבר הספינה, ואיש אינו בודק את המזווה שבידי".

סיפור מופלא נוסף (שתועד מפי הרב בספר 'בית צדיקים יעמוד') אירע בנמל התעופה 'אורלי' בדרום פריז. הגר"ח פינטו היה בדרכו לדרום ספרד, משם תכנן להמשיך למדריד וממנה למרוקו. לתדהמתו של הרב, שהיה אז בחור צעיר, כשהגיע לתחנת הרכבת בערב שבת גילה כי כל המלונות תפוסים בשל חג הפסחא הנוצרי. גם המלונות המרוחקים היו מלאים. כשתכנן להישאר בתחנה, נאמר לו כי היא תיסגר בחצות, בשל החגא.

נואש הרים הרב עיניו לשמיים בתפילה. באותו רגע הגיעה אישה שזיהתה אותו כבנו של הרב פינטו. התברר כי היא הפנתה עורף לדתה ונישאה, רחמנא ליצלקן, לגוי, שעימו התגוררה בעיירה נידחת סמוך לגבול ספרד. היא הציעה לארח אותו בביתה, אך הרב הסכים רק לצעוד לצידה, לאחר שנעל את המזווה בשירות האחסון של התחנה, רגע לפני שהתחנה נסגרה. בדרך שוחח עימה הרב והפציר בה לשוב לעמה ולמשפחתה. היא דחתה את דבריו, סיפרה כי היא נשואה באושר ויש לה שלושה ילדים. בביתה העמידה לרשותו ערק לקידוש ופירות. כך עברה השבת, כשהרב בודד בנכר, עד צאתה, אז החזירו אותו האישה ובעלה ברכבם לתחנה.

שלושים וחמש שנים לאחר מכן הגיעה אישה לחדרו של הרב פינטו בקריית מלאכי והזדהתה כמי שאירחה אותו אז. "מייד לאחר אותה שבת", גוללה,

סדקים בחומת השתיקה. הרב פינטו בשיחה לעיתון 'משפחה', השבוע

"אסד קיבל פניות ממנהיגי העולם היהודי שהפצירו בו לסגת מהתוכנית להריסת בית העלמין. בין השאר התערב מלך מרוקו"

המצבה והאווהל שהוקמו בבית העלמין החדש בדמשק, לאחר הריסת בית העלמין הישן

מהרח"ו נותרה שלמה", נהג לומר. "בשלב מסוים הועתקה למקום אחר ולאחר תקופה נבנה מבנה דמוי אוהל על קברות צדיקים, אך הקבר עצמו כבר אינו שם".

מדוע שתק הרב עד כה?

מתברר כי מי שהורה לו להצניע את הדבר ולשתוק היה מרן בעל ה'ביעע אומר', הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל.

"באותן שנים החלה להתפתח מהומה סביב העברת הקברים", מסביר הרב.

"אומנם נועצתי עם צדיקי משפחתנו זצ"ל, אך רבני העדה החרדית בירושלים לא ראו זאת בעין יפה. הם חששו כי העברת עצמות הצדיקים מדמשק תוביל לפינוי קברים אחרים בארץ ובחו"ל, כמו בפולין ובאוקראינה".

הרב פינטו נקרא לבית הדין של העדה החרדית בירושלים, שם דרשו ממנו להתייחס לשאלה אם העביר את הקברים. את הדיאלוג שניהל עם גדולי הדיינים של העדה החרדית מתאר הרב כעת לראשונה:

"הרבנים אמרו לי: 'לא ייתכן שקברי צדיקים יעקרו ממקומם, שכן בעקבות זאת יחלו להוציא צדיקים מקבריהם גם בפולין ובאוקראינה'. 'השבתי להם: 'בדמשק זה עניין אחר. קברי הצדיקים בסכנה. השלטון מבקש לעוקרם'. 'הדיינים ענו לי: 'זה לא עניין שלנו'. 'שאלתי אותם: 'זאם הקב"ה עצמו מבקש שנעבירם?' 'הדיינים ענו לי בשאלה: 'כלומר, אתה מודה שהעברת את עצמות הצדיק?' 'ואני השבתי: 'זה לא אמרתי'."

"החלו מריבות ביני לבין בעלי, שלא ראה בעין יפה הכנסת יהודי לבית. נפרדתי ממנו וחזרתי להורי. כיום אני בארץ, נשואה לאלמן, רב חשוב, וילדיי זוכים לחינוך תורני.

"גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם", מסכם הרב. "אין לי ספק שנגיעה במזוודה הקדושה היא שגרמה למהפך בחייה".

גערות בעדה החרדית

במשך כל השנים סירב הרב לחשוף את זהות הצדיקים שטמונים באווהל הצדיקים שהקים בקריית מלאכי. הוא נהג לומר: "צדיקים אלו הם מבני משפחתי. שניים מהם הם רבנו שלמה פינטו זצ"ל והצדיק הנזיר רבי אברהם מלכא זצ"ל, ששמו הלך לפניו כקדוש עליון לאחר שמסר את נפשו כדי להציל את קהילתו".

את סיפורו של הצדיק הנזיר מגולל הרב בשיחה ל'משפחה': "רבי אברהם מלכא נודע כקדוש עוד בצעירותו. ביום חתונתו, כשעמד תחת החופה, התנפלו ברברים על העיר וטבחו בתושביה. הם הגיעו למקום החתונה ודרשו למסור לידיהם את החתן. היהודים ניסו להתנגד, אך הצדיק נעמד תחת החופה, כתב גט כריתות לכלתו הטרייה שזה עתה נתקדשה ומסר את עצמו לפורעים, שהרגוהו. השם ייקום דמו".

לגבי רבי חיים ויטאל הסתפק הרב עד כה באמירה: "קברו של מהרח"ו אינו בסוריה, אלא במקום אחר".

היכן? סתם ולא פירש. "העצמות הועברו, אך מצבת קבורתו של

הוא אסף את עצמות הצדיקים שמקום מנוחתם היה בסכנה, ונשא אותן עימו במזודה את העצמות הוביל למרוקו

"כמה ימים לאחר מכן", מסיים הרב בהתפעלות, "חלפה המחלה בחסדי שמיים, בניגוד מוחלט להערכות הרופאים, בלי להותיר זכר".

פשרה של חפירה

"הכל תלוי במזל", אמרו חז"ל, "ואפילו ספר תורה שבהיכל". אחרי שנים של שתיקה מאשר כיום הגה"צ רבי חיים פינטו בפה מלא כי עצמותיו הקדושות של מהרח"ו אכן הוצאו מסוריה ומצאו מנוחה באדמת הקודש וכדבריו: "גם אם יהיה שלום עם סוריה - אין מה לנסוע לשם". הרב מסביר על מעלתה של ארץ הקודש כמקום להיקבר בו, ומציין: "משה רבינו עסק בהעלאת עצמותיו של יוסף הצדיק כדי שייקבר בארץ ישראל".

"במרוקו היו יהודים רבים, יראי שמיים, צדיקים וקדושים", מספר הרב, "אך ילדיהם כבר לא הלכו בדרכם. רשת החינוך החילונית 'אליאנס' עשתה שמות בחינוכם. מתוך שש מאות ילדים שלמדו עימי בבית הספר, רק שניים זכו להמשיך בדרך אבותיהם. כאן בארץ ישראל, לעומת זאת, נקלטו רבים בישיבות הקדושות והקימו בתים של תורה".

"כששאלתי את מור אבי זצ"ל מה דעתו על המדינה, האם דעת הקנאים צודקת או זו של 'אגודה'? ענה אבי, שתמך ב'אגודה': 'אָה את הישיבות הקדושות, את מבצרי התורה. כמותם לא היו לנו במרוקו'. אף שכדברי הרב "בדמשק אין כלום", יש לו הסבר מדוע נחפר בשבועות האחרונים המקום שבו שכן בעבר קברו של רבי חיים ויטאל, שהוגדר כמשקל נגד ל'קליפת בית רימון' - בית עבודה זרה ששכן בדמשק והזיק ליהודים, עד שנטמן מהרח"ו בין רגביו וקברו ביטל את הקליפה".

וכך מסביר הרב: "לאחרונה, לאחר ההפיכה השלטונית בסוריה, הוציאו את עצמותיו של נשיא סוריה לשעבר, חאפז אל-אסד, מקברו בעיר הולדתו אל-קרדאחה שבחוף הסורי. ו'זה לעומת זה עשה האלוקים': כוחות הטומאה ביקשו לפגוע חלילה בעצמות הצדיק, אך יד ההשגחה האלוקית הובילה לכך שהעצמות הועלו משכבר הימים. כיום גופו טמון בארץ הקודש, באוהל שבו נשמעים קולות תפילה ורבים זוכים שם לישועות".

תודה וברכה לידידי, כהן שענינו יפה, הרב מרדכי כהן מאשדוד, מנאמני הרב שליט"א, על סיועו הרב בהכנת הכתבה ובתמונות שמסר מארכיונו

פגשתי את אותו רב מהעדה החרדית שיצא נגדי והנה הוא מתפלל באוהל הצדיקים בקריית מלאכי. שאלתי: 'מה לך כאן?' והשיב: 'כולם מגיעים לכאן. הגעתי להתפלל אצל הצדיק'. לאחר מכן, בניחוח אבלים באשדוד, פגשתי שוב. אמרתי לו: 'עשיתם לי בושת פנים'. דיברתי אליו קשות. הוא שמע ושאל: 'האם יש מחילה בעולם?' עניתי: 'כבר סלחתי באותו היום'".

לאחר שביקש סליחה שאל אותו הרב מהעדה החרדית אם מהרח"ו אכן טמון בקריית מלאכי. "אמרתי לו: 'אין לי כוח להכניס ראשי בין ההרים, לכן לא אומר. אך אחרי מאה ועשרים שלי, יתגלה הכל וידעו כולם מי נקבר, היכן ואיך'".

מקום מסוגל

אף שהרב פינטו לא אישר עד כה באופן רשמי כי מהרח"ו נמנה עם הצדיקים שהביא במו ידיו ממרוקו לקריית מלאכי, מקובלים אחרים אמרו זאת במפורש. הגה"צ רבי דוד בצרי שליט"א, ראש ישיבת 'השלום', נוהג להצביע על אוהל הצדיקים בקריית מלאכי כמקום קבורתו של מהרח"ו זי"ע.

בשנת תשס"ו (2006), בזמן מלחמת לבנון השנייה, השתוללה שרפה ענקית סמוך לקבר האר"י הקדוש בצפת והבריחה עשרות מתפללים שבאו להשתטח על ציונו ביום הילולתו, ה' באב. המתפללים, שהגיעו בניגוד להנחיות פיקוד העורף, שמעו קולות נפץ וחשבו כי נחתה קטיישה. התברר כי פרצה שרפה אך ללא נפילת טיל. לאור זאת הורה הרב דוד בצרי לכל מי שלא יכול להגיע לציון האר"י שיגיע לבית העלמין בקריית מלאכי, שם טמון תלמידו, רבי חיים ויטאל. בכך אישש את השמועות העקשניות שטענו זה עשרות שנים כי עצמות מהרח"ו הועלו לארץ.

מקובלים ידועים מכל העדות פוקדים את הציון הקדוש בקריית מלאכי בכל ימות השנה ובפרט ביום ההילולה. בהם, אומר הרב, אפשר למנות את פוסק הדור מרן הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך, ראש בית הדין של העדה החרדית, שנוהג מפעם לפעם לבקש מפתח מהרב פינטו ולהיכנס לתפילה במקום.

הרב מספר אין-ספור סיפורי ישועה שנראו במקום. "לפני מספר שנים", הוא משתף, "חליתי במחלה קשה. באתי אל הציון, וכדרכי ברוב הפעמים עמדתי בחלון ולא נכנסתי לפני האוהל. בכיתי מעומק הלב ואמרתי: 'כל מה שעשיתי, לכבודכם עשיתי. העתירו עבורי'".

"לאחר מכן", ממשיך הרב, "נפגשתי עם גאון עוזנו מרן רבי עובדיה יוסף זצ"ל, שאמר לי: 'אל תדבר'. כך גם הורה לי זקן המקובלים רבי יצחק כדורי זצ"ל, שאף הוא אמר לי לנצור את פי. ואכן, לא דיברתי כל השנים".

הכחשה ב'המודיע'

על שתיקתו שילם הרב מחיר כבד. "באחד הימים", הוא מספר, "פנו אליי שוב רבנים מחוגי העדה החרדית וביקשו שאכחיש כי העברתי את עצמות מהרח"ו. סירבתי. כדרכי, לא אישרתי ולא הכחשתי. בהמשך ביקשו שאנסח מודעה של הכחשה. גם לכן סירבתי ואמרתי: 'כתבו מה שתרצו'. להפתעתי, למחרת התפרסם נוסח בשמי בעיתון 'המודיע' שבו אני מכחיש את עניין העברת הקברים. ולא די בכך, לאחר כמה ימים קיבלתי לביתי דרישת תשלום מ'המודיע' עבור המודעה. אמרתי: 'במחילה, פנו למי שהכניס את המודעה'". למרות שמרן הגר"ע יוסף זצ"ל הורה לרב לשמור את העניין בשתיקה, הייתה זו הוראת שעה, שכן הפה שאסר הוא הפה שהתיר. "בשנה שלאחר מכן", ממשיך הרב, "נערכה הילולה גדולה בקריית מלאכי. ר' אריה דרעי הסדיר תקציב מיוחד ואל המקום הגיעו לא פחות מ-25,000 איש מכל רחבי הארץ לשמוח עם מהרח"ו ביום הילולתו, ל' בניסן. לידי ישב מרן רבי עובדיה יוסף שלפתע אמר לי: 'ספר, ספר מי קבור כאן!' אך אני, שחזקה עליי הוראתו הקודמת שלא לדבר, העדפתי לשתוק בכל זאת". הרב מספר ל'משפחה': "כעבור תקופה